

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«НАУКА ТА ОСВІТА БЕЗ КОРДОНІВ»

*XXVIII Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція*

**«РОЗВИТОК ТА ДОСЯГНЕННЯ
СУЧАСНОЇ НАУКИ В ГЛОБАЛЬНОМУ
НАУКОВО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ»**

Тези доповідей

Частина 2

25 березня 2020 р.

Вінниця

2020

УДК 0.82

ББК 94.3

Розвиток та досягнення сучасної науки в глобальному науково-освітньому просторі: XXVIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: тези доповідей, Вінниця, 25 березня 2020 р. – Ч. 2. – Дніпро: ГО «НОК», 2020 – 58 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на XXVIII міжнародну науково-практичну інтернет-конференцію «Розвиток та досягнення сучасної науки в глобальному науково-освітньому просторі». Для науковців, аспірантів, здобувачів, викладачів та студентів вітчизняних та зарубіжних вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ.

Оргкомітет інтернет-конференції не несе відповідальності за матеріали опубліковані в збірнику. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Всі матеріали надані в авторській редакції та виражають персональну позицію учасника конференції. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Бібліографічний опис матеріалів міжнародної науково-практичної інтернет-конференції зареєстровано в міжнародній наукометричній базі «*Google Scholar*».

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Буйвал О. Є. Роль МВФ в регулюванні міжнародних валютно-кредитних відносин.....	5
Калашніков В. М. Правове регулювання ринку муніципальних облігацій США: досвід для України.....	9
Кравченко Б. М. Основні загрози для екосистем та якості водних ресурсів у басейнах Чорного та Азовського морів.....	14

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

Блохіна І. О. До проблеми визначення професійно значущих якостей викладача дистанційного навчання.....	18
---	----

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Ахмад І. М., Чмель В. В. Навчання іншомовного письма студентів технічних ВНЗ.....	23
Ахмад І. М. Сучасні підходи до визначення лінгвістичного статусу фразеологічної одиниці.....	27
Бузовська Ю. Ф. Етапи підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ.....	30
Гродзь Н. М., Криштанович М. Ф. Майбутні викладачі в умовах реформування освіти України.....	37
Olendr T. M., Palamarchuk L. M. Application of technology of critical thinking formation in the future teacher's integrated professional training..	41
Ходаковська О. О. Організація і результати експериментального навчання математики.....	45

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ

Коробець О. М. Управління екологічними ризиками: роль маркетингових детермінант.....	49
---	----

ЖУРНАЛІСТИКА

Доценко М. В., Кузик В. Р. Поняття «Малоросія» в російському медіапросторі (поч. 2020 р.).....	53
---	----

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

РОЛЬ МВФ В РЕГУЛЮВАННІ МІЖНАРОДНИХ ВАЛЮТНО- КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

Буйвал О. Є.,

*студентка навчально-наукового
інституту бізнес-технологій «УАБС»*

Сумський державний університет

м. Суми, Україна

Розвиток сучасних міжнародних економічних відносин, та швидкі глобалізаційні темпи, потребують сучасних і вдосконалених підходів стосовно співробітництва урядів держав, та відносин між державними та приватними секторами економік. Незважаючи на це, співробітництво такого плану приховує у собі певні загрози, які можуть бути проявлені у вигляді проблем, що будуть проявлятися на локальних ринках, і вже потім проникати на світові ринки. Саме для того, щоб запобігти утворенню таких випадків, було створено організації, що здійснюють свою діяльність на міжнародному та регіональному рівнях. Однією з таких впливових організацій є Міжнародний валютний фонд.

Саме через співробітництво з великою кількістю країн (наразі 189 країн), впливовість МВФ демонструється майже у всіх цивілізованих країнах світу. Метою фонду є процес регулювання валютно-кредитних відносин, а також надання фінансової підтримки країнам, при появі труднощів, пов'язаних з дефіцитом платіжного балансу. Свою діяльність МВФ демонструє через надання коротко- і середньострокових кредитів, своїм членам. Міжнародний валютний фонд надає фінансову підтримку майже 80 % своїм країнам-членам, за весь період свого існування. Обсяги

та цілі фінансування мали постійні зміни. На світанку своєї діяльності, МВФ займався вирішенням проблем торговельного балансу, переважно лише розвинутих країн. Нині ж, фонд займає провідну роль у підтримці глобальної фінансової стабільності у світі [1].

Вимоги які висуває Міжнародний валютний фонд своїм позичальникам, носять рекомендаційний характер. Але частіше вони виступають обов'язковими вимогами, без яких не відбудеться надання трансів.

У той час, як банки розвитку, надають кредити країнам на різні проекти, Міжнародний валютний фонд надає свої кредитні ресурси країнам, котрі мають у дефіциті іноземну валюту, задля процесу впровадження дій, стосовно коригування своєї економічної політики.

З початку 2015 року, у процесі збору коштів задля підтримки безперервного пільгового кредитування бідних і більш вразливих країн-членів, за допомогою МВФ було мобілізовано 11,4 млрд. СДР, які були новими кредитними ресурсами Трастового фонду. Метою став процес скорочення бідності, що перевищило запланований початковий обсяг у 11 млрд. СДР [3].

Таблиця 1

Затверджені домовленості стосовно доступу, до підвищення у рамках Трастового фонду процесу скорочення бідності і сприяння економічному зростанню у 2019 році (млн. СДР) [2].

Країни-члени	Дата вступу у силу	Затверджена сума
НОВІ ТРИРІЧНІ ДОМОВЛЕНОСТІ В РАМКАХ РОЗШИРЕНОГО КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ		
Сьера-Леоне	30 листопада 2018 року	124,4

Усього		124,4
ПІДВИЩЕННЯ ДОСТУПУ ЗА ДОМОВЛЕНОСТЯМИ У РАМКАХ РОЗШИРЕНОГО КРЕДИТНОГО МЕХАНІЗМУ		
Гвінея-Бісау	1 червня 2018 року	5,7
Нігер	10 грудня 2018 року	19,7
Усього		25,4
НОВИЙ МЕХАНІЗМ ПРИСКОРЕНОГО КРЕДИТУВАННЯ		
Мозамбiк	19 квітня 2019 року	85,2
Усього		85,2
Підсумок		235,1

Щодо співпраці МВФ з Україною, то звичайно потрібно більш відповідально відноситися до траншів, які надає Міжнародний валютний фонд, та зменшувати їх кількість. Але поки що, ми маємо потребу у кредитуванні. Україні потрібно налагоджувати та модернізувати власне виробництво товарів та послуг. Життя за кошти від цих сфер, а не у борг, і на % по цим боргам.

Як заявила Міністр фінансів України, Оксана Маркарова : «Я маю план стосовно закінчення співробітництва України з МВФ у 2023 році, для того, щоб наша країна не мала питання коли ми зможемо отримати новий транш, а могли б самі себе забезпечувати» [4].

Маємо сподівання, що Україна, вийде на новий рівень. Зможе стати могутньою і стабільною державою, котрій буде вже не потрібні транші для повноцінного існування.

Співпрацювати звичайно варто, але чим сильніша наша економіка, тим кращі умови ми можемо для себе створити. А жити лише за рахунок траншів від Міжнародного валютного фонду – не варто!

Проаналізувавши фінансову діяльність Міжнародного валютного фонду за останні 20 років, можна зробити висновок, що фонд має гнучку

систему інструментів, задля надання своїм членам підтримки. Кожен з його інструментів має як певні переваги, так і недоліки. Тому їх треба розглядати у цілому, у процесі досягнення цілей.

Нині є як негативні, так і позитивні зміни у економіках країн, що співпрацювали з Міжнародним валютним фондом. Прикладом негативних можуть слугувати процеси збільшення боргових зобов'язань країн-членів, які мають низький рівень доходу. Це значить що повністю позитивно, або навпаки негативно оцінювати вплив Міжнародного валютного фонду на світову економіку не доцільно.

Література:

1. Офіційний веб-сайт Міжнародного валютного фонду. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org>.
2. Герчикова І. М. Міжнародні економічні організації: регулювання світогосподарських зв'язків та підприємницької діяльності: навч. посібник / І. М. Герчикова – К.: АТ «Консалтбанкпiр», 2001.
3. Річний звіт МВФ за 2019 рік – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2019/eng/assets/pdf/imf-annual-report-2019-ru.pdf>
4. Співпраця України з МВФ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
5. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2821483-ukraina-mae-zakinciti-spivpracu-z-mvf-u-2023-roci-markarova.html>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ МУНІЦИПАЛЬНИХ ОБЛІГАЦІЙ США: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Калашніков В. М.,

*доктор історичних наук, кандидат юридичних наук,
професор кафедри теорії держави і права,
конституційного права і державного управління
Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Актуальність проблеми. Сучасний розвиток економіки України актуалізує питання посилення ролі місцевих органів влади та зміцнення їх фінансового забезпечення для розвитку інфраструктури регіонів та міст. Проте у вітчизняній практиці спостерігається скорочення бюджетних доходів на регіональному і місцевому рівнях. Подолати проблему зростання поточних витрат за відсутності інвестицій можливо тільки, поставивши у відповідність інвестиційні витрати та доходи. Одним із способів вирішення цього питання є використання комунального кредиту, тобто сукупності економічних відносин між органами місцевого самоврядування, з одного боку, та фізичними і юридичними особами – з іншого, за наявності яких місцеве самоврядування найчастіше виступає як позичальник, рідше – кредитор.

Виклад основного матеріалу. Місцеве самоврядування – не тільки найбільш ефективна форма управління муніципальним утворенням, а й важлива ланка в системі децентралізованого державного управління. Це пояснює підвищену увагу до реформи комунального управління, що здійснюється практично у всіх розвинених країнах Заходу, передусім – у Сполучених Штатах. Ефективне місцеве самоврядування – засіб підвищення ефективності системи державного управління та

зростання конкурентоспроможності країни на світовому рівні, але за умови, якщо ця діяльність буде забезпечена наявністю у органів самоврядування достатніх коштів.

Фінансова діяльність органів місцевого самоврядування США є різновидом англосаксонського типу. Історично англосаксонська модель склалася першою, а потім стала застосовуватися в багатьох англосаксонських країнах, в тому числі, і в США. Вивчення організації фінансової діяльності органів муніципального управління в США, де налічується п'ятдесят штатів і 3141 округ (неправильний переклад на українську мову – графство), значною мірою ускладнено різноманітністю форм місцевого управління. Саме американські округи постійно перебувають у пошуках кредитів, потрібних для їх розвитку.

Комунальний кредит у розвинених країнах світу має такі основні форми: облігаційні позики; безоблігаційні позики; комунальний банківський кредит; комерційний комунальний банківський кредит; комунальний кредит державних банків; взаємний комунальний кредит. Більшість з наведених вище форм муніципального кредиту в Україні поширення не мали. Зроблені лише перші кроки на шляху запозичення відповідного світового досвіду у вигляді комунальних облігаційних позик та комерційного банківського комунального кредиту.

Муніципальні облігаційні позики – поширений у світі інструмент для фінансування інвестиційних програм місцевих органів влади. Найбільше поширення вони набули у федеральних державах з високим рівнем економічної самостійності регіонів, таких, як США, що є світовим лідером з обороту ринку муніципальних облігацій.

Нині у світі в обігу знаходяться муніципальні облігації майже п'ятдесяти розвинених країн на загальну суму 2 трлн. доларів. Муніципальні облігації випускаються номіновані в іноземній валюті для розміщення на міжнародних фінансових ринках. Вони є борговою

заставою, яка випускається державою чи муніципалітетом для фінансування своїх капітальних витрат. У США ці облігації, відомі як «муні-облігації» або «муніси», розглядаються як тип муніципального забезпечення, категорія, ордери і посвідчення, що є законними зобов'язаннями [3]. Їх можна розглядати як позики, що інвестори надають місцевим органам влади. При цьому американські муніципальні облігації звільнені від федеральних податків та більшості державних та місцевих податків, що робить їх особливо привабливими для людей та для будь-яких інвестрів. Саме це є привабливим для деяких органів місцевого самоврядування в Україні, що прийшли до рішення про випуск облігаційних позик з метою залучення додаткових ресурсів для фінансування бюджетних витрат.

В Україні неодноразово розміщували муніципальні облігації в містах Київ, Вінниця, Івано-Франківськ, Львів, Луцьк, Донецьк, Луганськ. І з 2003 по 2017 роки загалом було 68 таких випусків на суму понад 11 млрд грн., але цього замало. До основних причин, що негативно вплинули на розвиток муніципальних облігаційних позик, можна віднести неправильну оцінку поточної ситуації в регіоні; нестабільність економічної та політичної ситуації в країні, що є фактором системного ризику для емітента та інвесторів; нерозвиненість інфраструктури регіональних фондових ринків; відсутність механізму захисту прав кредиторів; низьку ліквідність системи гарантій, що надаються органами самоврядування за своїми позиками; невиконання судових рішень з виплати боргів інвесторам; незначний інвестиційний потенціал основної маси населення; низький рівень організації рекламної кампанії; відсутність у емітента практичного досвіду випуску цінних паперів та ін. [1].

Матеріальною і фінансовою базою місцевого самоврядування є доходи місцевих бюджетів. У правовому відношенні доходи місцевих

бюджетів поділяються на закріплені та регулюючі. Закріпленими є доходи, включення яких до відповідного бюджету не потребує рішення органу ради вищого рівня. Такі надходження забезпечені місцевими податками і зборами. Регулюючими ж доходами є загальнодержавні податки і збори, встановлені законодавством [5, с. 111]. На жаль, все вище наведене підтверджує неспроможність вирішити вказані питання без врахування відповідного зарубіжного досвіду, передусім – американського. Там органи муніципального управління мають нагоду формувати прибуткову частину бюджету в обґрунтовано необхідному розмірі не лише за рахунок власних фінансових надходжень, а й завдяки підтримці, яку їм надають держава та суб'єкти федерації, виділяючи нецільові або цільові «гранти», що в Україні називають «субвенції», «субсидії» чи «дотації» [6, с. 621].

У бюджетах органів муніципального управління США переважають цільові гранти суб'єктів федерації [4]. Значні повноваження щодо використання грантів надаються органам місцевого самоврядування, якщо вони вирішують різні питання у галузі соціальної допомоги на основі «принципу корпоративізму» [2, с. 267].

Більшість статей федерального законодавства про відкриті корпорації, до яких належать і підприємства, створені муніципалітетами, присвячена процесу випуску та розпродажу цінних паперів, що необхідно для захисту інвесторів, які їх купують.

Для позначення грошових коштів, що передано державою і штатами органам муніципального управління для виконання власних повноважень у США використовується термін «грант». Враховуючі те, що у нашій державі для такого роду коштів використовують терміни «субвенції», «субсидії», «дотації», не розкриваючи юридичний зміст цього поняття, вкажимо, що можливо застосування американського терміну в відповідних випадках. В Америці цільові гранти надаються для

фінансування програм соціальної допомоги і для компенсації витрат на утримання місць відпочинку і культурно-спортивних закладів. При цьому у США система федеральних грантів поступово замінюється на гранти штатів, що є позитивним досвідом вирішення проблем фінансового забезпечення функціонування територіальних громад для України, але за умови більшої фінансової самостійності областей.

Висновки. Зважаючи на той факт, що Україна – це унітарна держава, ринок муніципальних облігацій не отримує таких масштабів розвитку, як, наприклад, у США або європейських країнах з федеративним устроєм. Але поширення практики використання облігаційних позик органами місцевої влади навіть у незначних обсягах сприятиме диверсифікації джерел отримання коштів та зростанню фінансових можливостей у розвитку українських міст і регіонів.

Таким чином, залучення комунальної власності в обіг має здійснюватися через випуск муніципальних облігацій, а забезпеченням процесу виступає муніципальна власність. Муніципальні облігації сприятимуть подоланню дефіциту грошових ресурсів, необхідних для здійснення інвестиційних проектів. Практика реальної участі українських органів місцевого самоврядування у фінансово-кредитних відносинах активізується, але цей процес врегульовано лише фрагментарно. Потрібне досконале законодавство України про комунальний кредит і комунальні цінні папери, щоб органи місцевого самоврядування могли скористатися правом створення комунальних банків та інших фінансово-кредитних установ.

Література:

1. Глущенко С В. Муніципальні позики як інструмент фінансування розвитку міст і регіонів. – URL:

http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8818/Hlushchenko_Munitsypal%27ni_pozyky_yak_instrument.pdf

2. Калашніков В. М. Організаційно-правові засади місцевого управління і самоврядування в зарубіжних країнах. – Дн.: Пороги, 2009. – 382 с.
3. Chen J. Municipal Bond. – URL: <https://www.investopedia.com/terms/m/municipalbond.asp>
4. Counties in the United States. – URL: <http://www.n9jig.com/counties/county.html>.
5. Valente W. D. Local Government Law. – St. Paul, 1987. – 380 p.
6. Watt P. A. Financing Local Government // Local government studies. – 2004. – Vol. 30. – № 4. – P. 609-629.

ОСНОВНІ ЗАГРОЗИ ДЛЯ ЕКОСИСТЕМ ТА ЯКОСТІ ВОДНИХ РЕСУРСІВ У БАСЕЙНАХ ЧОРНОГО ТА АЗОВСЬКОГО МОРІВ

Кравченко Б. М.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри водних ресурсів

Державна екологічна академія

м. Київ, Україна

Надзвичайна чутливість Чорного та Азовського морів до антропогенного навантаження зумовлена їх ізольованістю від світового океану, значною площею водозбірного басейну (2,4 млн. км²) та надзвичайно малою товщею водяного шару, придатного для існування морських організмів (Чорне море – 100 м, Азовське – 7 м) [1, с. 83-94].

Сучасний екологічний стан Чорного та Азовського морів формується під впливом значного обсягу забруднення, що надходить до їх

вод. Основними чинниками значного антропогенного та техногенного тиску на морське середовище є:

- наднормативний вміст мінеральних та органічних речовин у річковому стоку антропогенного походження, яке включає значний обсяг скидання оборотних та стічних вод;
- забруднення прибережної частини морів внаслідок діяльності берегових об'єктів; вплив днопоглиблювальних робіт та дампіingu в портах;
- абразивні процеси в береговій зоні та поверхневий зливовий сток;
- перенос атмосферного забруднення в морські води;
- забруднення морського середовища внаслідок судноплавства та діяльності портів.

Географічне положення північно-західної частини Чорного моря характеризується великою, вразливою, мілководною шельфовою зоною, яка найбільшою мірою зазнає потужного впливу стоку рік Дніпра, Дунаю, Дністра та Південного Бугу. Значний водозабірний басейн та річковий сток цих основних європейських рік формує понад 80 % забруднення морського середовища. Річкові води вносять до морського середовища забруднюючі речовини, зокрема, природного та техногенного походження (завислі, біогенні речовини, органічні сполуки, нафтопродукти, промислові відходи тощо).

Обсяг забруднення антропогенного походження, який вноситься в Чорне море з берегової зони, становить близько 10-15 % від загального забруднення морського середовища. Значний вплив на формування антропогенного забруднення справляють оборотні води, які після використання у різних галузях економіки скидають у морські води. Значна частина забруднюючих речовин потрапляє у прибережну частину моря внаслідок діяльності об'єктів комунального господарства міст та населених пунктів, розташованих на морському узбережжі. Загалом, за

2001 р. в межах України до Чорного моря було скинуто стічних вод без очищення – 2,6 млн. м³, недостатньо очищених – 56,1 млн. м³, нормативно очищених – 162,8 млн. м³. Внаслідок цього у Чорне море надійшло 3700 т завислих та 5800 тон органічних речовин [2, с. 30-32].

Великої шкоди морським водам завдають приливи, скидання нафтопродуктів та баластних вод.

Окремою небезпекою для екології Кримського півострова є діяльність тимчасової окупаційної влади, їх непогодження з міжнародними партнерами, та українською стороною своїх дій в галузі забезпечення прийнятного рівня екологічної безпеки. Також, загрозою екологічній безпеці Чорноморо-Азовського регіону є милітаризація регіону (в тому числі, збільшення в рази кількості флоту РФ), будівництво т. зв. Кримського мосту, з порушенням рельєфу та природної біоти Азовського та Чорного морів.

Таким чином, масштаби і складність деградації екосистем Чорного та Азовського морів виходять за межі кордонів окремих берегових держав. Україна докладала значних зусиль для того, щоб створити адекватну міжнародну законодавчу базу й забезпечити ефективне співробітництво у галузі збереження морського середовища.

Вплив як внутрішніх, так і зовнішніх факторів висуває на порядок денний завдання створення регіональної системи екологічної безпеки, яка б забезпечила міжнародне еколого-економічне регулювання господарської діяльності у цьому регіоні. Перед Україною стоять досить серйозні завдання: створення регіональних умов господарювання, адаптованих до процесів глобалізації, повернення до європейського гео економічного простору, забезпечення енергетичних і транзитних функцій, виконання ролі однієї з основних ланок екологічної безпеки Європи.

Література:

1. Білявський Г. О., Гетьман В. В. Екологічні загрози при освоєнні вуглеводневих ресурсів на континентальному шельфі Азовського і Чорного морів. // Екологія і ресурси. – 2002. – № 4.
2. Долинський С. К. Сучасний екологічний стан Чорного моря. // Вода і водоочисні технології. – 2002. – № 2-3.

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ ВИКЛАДАЧА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Блохіна І. О.,

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології і педагогіки*

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

Широке застосування в педагогічній практиці сучасних інформаційних технологій, зокрема дистанційного навчання, обумовлене таким перспективним напрямом як комплексна інформатизація, яка базується на вдосконаленні інформаційно-освітнього середовища навчання. Саме дистанційне навчання дає змогу кожній людині підвищувати свій освітній рівень з мінімальним відривом від виробництва, у вільний час та за індивідуальною програмою навчання.

Використання інформаційних технологій в освіті, впровадження в освітню практику дистанційного навчання висуває нові вимоги і до професійних якостей викладачів, оскільки процес організації дистанційного навчання істотно відрізняється від традиційних форм педагогічної діяльності. На сучасному етапі стає актуальною підготовка викладачів саме до такого виду педагогічної діяльності, оскільки врахування специфіки навчання в дистанційній формі може здійснити тільки викладач-професіонал.

Основною метою нашої роботи є теоретичний аналіз проблеми визначення професійно значущих якостей викладача дистанційного навчання закладу вищої освіти.

В результаті теоретичного аналізу зазначеної проблеми можна стверджувати, що дистанційне навчання вибудовується на основі індивідуалізованої взаємодії викладача і студента, що володіють високим рівнем самостійності, розділених між собою простором і часом. За відсутності безпосереднього контакту суб'єктів дистанційним варто вважати навчання, яке здійснюється шляхом нових інформаційно-комунікаційних технологій: переписка за допомогою пошти, інтерактивні телевізійні відео-курси, віртуальне навчання через Інтернет [1].

Тому дистанційне навчання висуває нові специфічні вимоги до викладача, його професійних якостей та компетентностей.

Але далеко не всі викладачі, які мають величезний педагогічний досвід, здатні працювати в нових умовах сучасного інформаційного суспільства. У значній мірі це пов'язано з недостатнім рівнем сформованості відповідних професійно значущих і особистісних якостей, необхідних для роботи в дистанційному навчанні, а іноді і з повною їх відсутністю.

Отже викладач дистанційного навчання здатен здійснювати свою професійну педагогічну діяльність у дистанційному режимі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій і володіє певним комплексом професійно значущих для даної діяльності якостей.

Аналіз наукової літератури дозволяє виділити перелік таких якостей, які є для викладача дистанційного навчання найбільш важливими. Серед них основними є такі:

- Віртуальна комунікабельність. Сучасний викладач дистанційної освіти повинен проявляти готовність та уміння за допомогою новітніх інформаційно-комунікативних технологій та глобальної мережі Інтернет

вести раціональну та відповідальну дискусію, що дозволяє відчувати присутність реальних людей в процесі віртуальної взаємодії.

- Гнучкість мислення, що проявляється і умінні знаходити нестандартні рішення навчальних задач, доцільно варіювати способами дій, в умінні радикально змінювати шляхи рішення проблеми.

- Доброзичливість. Ця якість набуває особливого значення, оскільки у студента, який відчуває відкритість та доброзичливість, готовність до плідної співпраці, формується позитивна установка щодо ефективної взаємодії шляхом глобальної мережі.

- Інформаційна та комп'ютерна грамотність. Викладач повинен уміти визначати інформаційні потреби, раціонально та ефективно знаходити необхідну інформацію, аналізувати та інтерпретувати її, оцінювати точність та надійність інформації. Також йому необхідно уміти передавати інформацію у різний спосіб, розуміти основи інформатики та обчислювальної техніки, бути психологічно готовим оволодівати та використовувати інформаційно-комунікаційні технології.

- Винахідливість. Віртуальне освітнє середовище дистанційного навчання вимагає від викладача уміння швидко знаходити оригінальні способи рішення навчального питання, виходу зі складної ситуації.

- Організаторські здібності виявляються у викладача в поміркованому підборі необхідних компонентів (людей, машин, технологій, механізмів), структуруванні їх взаємодії та умінні наповнити цю систему енергією.

- Педагогічний такт. Здатність викладача встановлювати педагогічно доцільний тон та стиль спілкування у віртуальному освітньому середовищі дозволяє йому застосовувати найбільш оптимальний спосіб педагогічного впливу на студента.

- Педагогічне прогнозування. Зазначена якість допомагає змодельовати етапи професійної роботи, урахувати основні проблеми та можливі

протириччя, передбачати поведінку та реакції студентів, прогнозувати власні труднощі в роботі.

- Комунікбельність. Оскільки провідною формою взаємодії в дистанційному навчанні є письмова комунікація, наявність такої якості у викладача є обов'язковою. Вона виявляється у грамотній, структурованій та чіткій презентації інформації у письмовому вигляді, умінні додавати елементи емоційності у письмове мовлення. Беззаперечною є також усна комунікбельність викладача, яка виявляється у його здатності легко налагоджувати контакт з незнайомими людьми, умінні чітко викладати думки, підтримувати конструктивну бесіду.

- Професійна мобільність виявляється в готовності оперативної і успішно переключатись на інший вид діяльності, оволодівати новою технікою та технологією, здобувати необхідні знання та уміння, що забезпечують ефективність навчального процесу.

- Професійна ґрудованість проявляється в глибоких та фундаментальних знаннях у галузі науки, яку викладає педагог та знаннях психологічних особливостей пізнавального процесу.

- Психологічна гнучкість та толерантність виявляється у інтуїтивному відчутті співрозмовника в процесі віртуальної взаємодії. Толерантність виявляється в готовності викладача приймати поведінку, переконання та погляди студентів, які відрізняються від його власних [2].

Отже, формування професійно значущих якостей у майбутніх викладачів дистанційного навчання – це важлива соціальна та психолого-педагогічна проблема, зумовлена об'єктивними потребами в галузі вдосконалення підготовки педагогічних кадрів для роботи в дистанційному навчання, яка потребує всебічного розв'язання.

Література:

1. Гриценко В. И. Дистанционное обучение: теория и практика [Текст] / В. И. Гриценко, С. П. Кудрявцева, В. В. Колос, Е. В. Веренич. – Киев: Наукова Думка, 2004. – 375 с.
2. Турковская Н. В. Профессионально значимые качества преподавателя дистанционного обучения / Н. В. Турковская // Педагогика и психология. Вестник ЧГПУ. – 2011. – № 10. – С. 159–177.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПИСЬМА СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ

Ахмад І. М.,

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
ім. Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Чмель В. В.,

*викладач кафедри англійської
мови технічного спрямування № 1
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
ім. Ігоря Сікорського»
м. Київ, Україна*

Протягом багатьох років письмова мова була майже повністю усунена з процесу навчання іноземним мовам як у вищій школі. Тільки в останні роки роль навчання писемного мовлення помітно підвищилася.

Метою навчання писемного мовлення є формування у студентів письмовій комунікативній компетенції, яка включає володіння письмовими знаками, змістом і формою письмового твору мови.

Завдання, які вирішуються при навчанні писемного мовлення, пов'язані зі створенням умов для оволодіння змістом навчання писемного

мовлення. Ці завдання включають формування у студентів необхідних навичок для правильної побудови речень і умінь формулювати думку відповідно до письмового стиля, розширення знань і кругозору, оволодіння культурою та інтелектуальною готовністю створювати зміст письмового твору мови, формування автентичних уявлень про зміст.

Проблема формування навичок писемного мовлення стає ще більш актуальною не тільки для мовних, а й для немовних вузів.

Письмова мова є найбільш складним видом мовленнєвої діяльності навіть для носіїв мови, так як вона здійснюється в умовах відсутності адресата мови, неможливості використання під час письма ні інтонаційних, ні невербальних, ні будь-яких інших засобів. Тому до неї пред'являються особливі вимоги, що стосуються її якості.

Досконалість. Це відноситься як до структурно-композиційної організації письмового висловлювання, так і до його повноти, логічності, ясності, граматичного оформлення.

Очевидно, що навчання написання деяких видів текстів, таких як різні види листів, записки, описи з опорою на наочність, починається на початковому етапі і йде по лінії розширення тематики, збільшення обсягу, ускладнення необхідних умінь до кінця навчання, включаючи навчання у вузі. У процесі навчання студентів в рамках навчальної дисципліни «ділова іноземна мова» студенти вчаться писати ділові листи, заповнювати анкети, писати резюме та заяви про прийом на роботу.

На першому етапі навчання студенти читають готові листи, анкети, резюме, знайомлячись з лексичними, граматичними і синтаксичними особливостями цих письмових текстів. На другому етапі студентам пропонуються вправи на підстановку, трансформацію, комбінування, які були б включені в ситуативний контекст. Вправи на підстановку є найпростішими для виконання, тому їх слід пропонувати в першу чергу [1]. Студенти підставляють дані лексичні одиниці у

відповідні пропуски, зв'язуючись з попередньо-запропонованим готовим діловим листом. Вправи на трансформацію є більш складними, їх виконання вимагає певних сформованих граматичних навичок. Наприклад, поставити дієслова в потрібну тимчасову і заставну форму в контексті ділового листа. Далі студентам пропонується самим сформулювати відповідні даній ситуації пропозиції, використовуючи вже отримані лексичні та граматичні вміння та навички. На останньому етапі навчання студентам пропонується самим написати діловий лист, заповнити анкету або написати резюме.

Дуже ефективним способом навчання такого виду діяльності є ділові ігри, для проведення яких, студентам необхідно підготувати ті чи інші письмові тексти [4]. У зв'язку з тим, що в даний час вводиться така форми роботи, як захист диплома на іноземній мові, актуальним стає написання доповіді для захисту своєї дипломної роботи іноземною мовою.

Навчання створенню таких видів письмових текстів, як твір / есе, доповідь, реферат, анотація, тези, в силу їх більшої складності та специфіки може стати метою навчання не раніше, ніж на прогресивному етапі, коли вже накопичено достатній мовний досвід, в значній мірі сформований лінгвістичний компонент комунікативної компетенції, і де робота повинна бути спрямована на подальший розвиток прагматичного і соціолінгвістичних компонентів [3]. Роботу над цими видами текстів рекомендується проводити на етапі профільно-орієнтованого навчання в рамках планованої спеціальності і в контексті майбутньої професійної діяльності, сприяючи, таким чином, розвитку іншомовної професійно-орієнтованої комунікативної компетенції.

Письмова мова не є простим перекладом усного мовлення в письмові знаки, оскільки в процесі створення тексту автор письмового мовного висловлювання повинен не просто проаналізувати свою власну

думку і відокремити одну думку від іншої, а й особливим чином оформити зв'язок між ними. Наприклад, при формуванні навичок написання тез, доповідей, статей, наукових робіт слід приділити більшу увагу вступним словам і складним фразам, які не властиві усному мовленню (особливо в умовах неформальної комунікації), але які широко живаються в письмових висловлюваннях. Наприклад, при написанні статті або доповіді необхідно наводити приклади, для чого використовуються відповідні фрази і вступне слово.

У науковій роботі для приведення прикладів необхідно використовувати такі лексеми, як *for instance, for example, such as, e.g., particularly, especially* і т. д.

Many departments, *for instance / for example* engineering, now offer foundation courses [2]. Письмова мова має зовсім інший синтаксис в порівнянні з усним мовленням: автор тут повинен вміти відокремлювати свою думку від всіх інших і знаходити найбільш адекватні способи і форми її вираження. Писемного мовлення (особливо в науковому та публіцистичному стилях) властиві довгі прості і складні речення зі складносурядним і складнопірядним зв'язками.

Велике значення має навчання стилістичним особливостям академічного писемного мовлення, зокрема особливостям науково-технічного стилю англійської мови. При створенні письмового висловлювання необхідно використовувати відповідні його жанру лексико-граматичні та синтаксичні засоби. Студенту при написанні реферату чи доповіді необхідно використовувати стандартну лексику, а також пам'ятати про те, яким чином лексеми комбінуються одна з одною в тих чи інших словосполученнях, а також використовувати лексеми, які відповідають даним контексту.

Література:

1. Ахмад І. М. The main components of pedagogical communication between teacher and students // Новітня освіта: Зб. н. праць. – К., 2014. – № 2.
2. Ахмад І. М., Чмель В. В. Основные методы и формы обучения студентов неязыковых специальностей ВУЗов // Матеріали всеукраїнської наукової конференції «Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики». 29-30 червня 2016 р., м. Дніпро / Наук.ред. О. Ю. Висоцький. – Дніпро, 2016. – 386 с.
3. Мороз І. В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Монографія. – К.: Освіта України, 2005. – 146 с.
4. Житкова Е. В. Креативное письмо в процессе обучения иностранному языку в вузе // Вестник Томского государственного университета. – 2009. – № 3. – С. 101-105.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО СТАТУСУ ФРАЗЕОЛОГІЧНОЇ ОДИНИЦІ

Ахмад І. М.,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри теорії, практики та перекладу англійської мови

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут

ім. Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

В сучасній зарубіжній лінгвістиці стійкі вирази часто розглядаються як стилістичні засоби, фігури мовлення. До систематизації

і класифікації явищ фразеології першим звернувся видатний швейцарський лінгвіст Шарль Баллі в книзі «Французька стилістика», яка побудована в значній мірі на протиставленнях з німецькою мовою. Протиставивши область фразеології вільним сполученням слів, він встановив в ній два основних види словесних комплексів – фразеологічні групи і фразеологічні єдності. В. В. Виноградов творчо переробив класифікацію Баллі, запропонувавши три типи фразеологічних зворотів: зрощення, єдності і сполучення. Йому належить класифікація фразеологізмів з точки зору семантичної стійкості їх компонентів [3, с. 215].

У вітчизняному мовознавстві більшість вчених виділяє чотири типи фразеологізмів за В. В. Виноградовим:

– фразеологічні зрощення, або ідіоми (семантично неподільний фразеологічний оборот, в якому його цілісне значення абсолютно невідповідне значенню його компонентів).

As I live by bread! – Слово честі!

– фразеологічні єдності (семантично неподільні і цілісні фразеологічні обороти, значення яких вмотивоване значенням слів, що входять до їх складу).

Count me in! – І мене не забудьте!

– фразеологічні сполучення (фразеологічний оборот, в якому є слова як з вільним, так і з фразеологічно зв'язаним значенням).

As burly as beef! – Здоровий як віл!

– фразеологічні вирази (стійкі фрази, речення з переомисленим складом).

Good morning! – Доброго ранку!

В своїй роботі «Фразеологія сучасної російської мови» Н. М. Шанський дає наступне визначення фразеологічної одиниці – це мовна одиниця, що відтворюється в готовому вигляді, і яка є сталою за своїм

значенням, складом і структурою [5, с. 138]. Лінгвіст вважає, що головною властивістю фразеологічного обороту є його відтворюваність, оскільки фразеологізми не створюються в процесі спілкування, а відтворюються як готові цілісні одиниці [1, с. 101]. Фразеологізми являються значущими мовними одиницями, для яких є характерним власне значення, незалежне від значень його складових компонентів. Фразеологічний оборот складається з одних і тих же компонентів, що розташовані один за одним в суворо встановленому порядку [2]. Таким чином, фразеологізми мають характерний набір диференціальних ознак: 1) це готові мовні одиниці, що не створюються в процесі спілкування, а повністю вилучаються з пам'яті; 2) це мовні одиниці для яких характерна сталість значення, складу і структури (аналогічно окремим словам); 3) в акцентному відношенні це такі мовні комплекси, в яких складові компоненти мають два чи більше головних наголоси; 4) це утворення, що членуються, компоненти яких сприймаються розмовляючим, як слова. Фразеологізми мають володіти усією сукупністю вказаних ознак, що відрізняють їх від вільних словосполучень і слів [4, с. 56].

Деякі лінгвісти відносять до складу фразеологізмів ідіоми і фразеологічні сполучення з чітко фіксованою стійкістю компонентів. Але найбільші суперечки викликає включення прислів'їв, приказок та крилатих виразів до складу фразеологізмів.

Фразеологічний склад мови є найбільш специфічною для даної мови частиною лексикона. Постійно поповнюючись новими одиницями, фразеологічний склад відображає культурно-історичний досвід народу, а також особливості історичних законів розвитку даної мови [1, с. 15].

Література:

1. Алехина А. И. Англо-русские идиомы / А. И. Алехина // Пособие по фразеологии. Минск. – 1976. – 121 с.

2. Ахмад І. М. The main components of pedagogical communication between teacher and students // Новітня освіта: Зб. н. праць. – К., 2014. – № 2.
3. Виноградов В. С. Введение в переводоведение / В. С. Виноградов // М. – 2001. – 224 с.
4. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение / В. Н. Комиссаров // М. – 2001. – 192 с.
5. Крупнов В. Н. В творческой лаборатории переводчика / В. Н. Крупнов // М. – 1979. – 130-184 с.

ЕТАПИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ ЗАСОБАМИ ІКТ

Бузовська Ю. Ф.,

викладач кафедри соціально-гуманітарних

та фундаментальних дисциплін

Національний університет «Одеська морська академія»

м. Одеса, Україна

Судноплавство – одна з найбільш глобалізованих галузей транспорту, в якій значну роль відіграє ефективність комунікації та міжкультурного спілкування. За даними міжнародних досліджень в морській галузі, 60-70 % аварій на морі стається через людський фактор, і основною причиною є проблеми в комунікації між членами екіпажу [1; 5].

Згідно з дослідженнями Р. Пайна та Т. Коестера [4], функціонування близько 70-80 % морського торговельного флоту світу забезпечується мультикультурними та багатонаціональними екіпажами. Проблеми спілкування членів екіпажу через їхні міжкультурні відмінності, національні, релігійні та світоглядні особливості викликають

труднощі у професійній та міжособистісній комунікації на борту іноземного судна, що актуалізує підготовку майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування у закладах вищої морської освіти України.

На важливості підготовки моряків офіцерського та рядового складу до міжкультурного спілкування наголошують дослідники А. Байлон, Н. Берг, Н. Бобришева, Й. Ванг, П. Гу, П. Розенхев, А. Росблум, В. Сантос, М. Сотер, І. Теотокас, О. Фролова, Дж. Хавольд, Дж. Хорк, М. Шерман та інші. Так, Дж. Хорк підкреслює складність трудової діяльності моряків у контексті їхньої взаємодії з членами екіпажу з країн різних частин світу, а також відповідальність судноводіїв за командування таким «об'єднанням», яким є багатонаціональний та мультикультурний екіпаж. На думку вченого, моряк повинен відрізнити зміни не тільки у професійній сфері, а також зміни у поведінці людини, і бути здатним передбачити вплив цих змін на людину, в якій ці зміни відбуваються, і на інших людей на борту судна [3, с. 22]. На думку К. Коула, мультикультурний екіпаж являє собою складний конструкт, який складається з сукупності різноманітних національно-культурних особливостей, рідних мов, уявлень, релігій, традицій, вірувань тощо. К. Коул називає складнощі у спілкуванні основною негативною характеристикою мультикультурного екіпажу, наслідками якої є значна кількість судових аварій та нещасних випадків на морі [2, с. 2].

У контексті необхідності підвищення рівня професіоналізму майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування з представниками різних країн та культур, на підставі здійсненого теоретичного дослідження й одержаних на констатувальному етапі експерименту результатів, було розроблено й поетапно апробовано модель та експериментальну методику підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), що містить мету, педагогічні умови, компоненти

підготовленості, форми і методи реалізації мети експериментальної роботи, кінцевий результат. Підготовку майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ було здійснено на трьох етапах, а саме: теоретико-інтеграційному, практико-зорієнтованому, практико-конструктивному.

Метою першого – теоретико-інтеграційного – етапу формувального експерименту було ознайомлення майбутніх судноводіїв із феноменом міжкультурне спілкування, формування у них знань щодо культури, традицій, релігій, вірувань, цінностей та звичаїв власного та інших етносів, з якими майбутнім судноводіям необхідно буде спілкуватися на іноземному судні з багатонаціональним та мультикультурним екіпажем, а також особливостей здійснення такого професійного та міжособистісного спілкування. На цьому етапі реалізовано першу педагогічну умову *«забезпечення міжпредметних та міжциклових зв'язків у підготовці майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ у контексті соціально-гуманітарних та професійно-зорієнтованих дисциплін»* шляхом розробки і застосування найбільш ефективних та актуальних форм і методів навчання під час організації підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ на заняттях з професійно-зорієнтованих та соціально-гуманітарних дисциплін. На заняттях з «Англійської мова (за професійним спрямуванням)» було проведено круглі столи та дискусії («Англійська мова – мова морського спілкування», «Стереотипи: недоліки та переваги»), мозкові штурми «Назвіть риси характеру професійного судноводія», «Ролі та стратегії міжкультурного спілкування» тощо. На заняттях з дисципліни «Менеджмент морських ресурсів» проведено декілька міжкультурних семінарів («Безпека судна понад усе», «Позитивний мікроклімат у колективі», «Менеджери на борту судна: хто вони і які їхні функції»), на

яких було обговорено проблеми поєднання майстерності управління з професіоналізмом у здійсненні міжкультурного спілкування. На заняттях з «Практики несення штурманської вахти» і «Навігації та лоції» використовувались такі сучасні інтерактивні технології, як рольові ігри, робота в парах та групах, «мозковий штурм», «Акваріум» тощо. На заняттях з «Історії та культури України» проводились лекції-візуалізації з подальшою дискусією («Прадавня Україна: історико-культурний аспект», «Козацьке гетьманство та культурний розвиток України тієї епохи»), семінари («Духовне та матеріальне у житті українців» і «Український менталітет у глобальному світі»), круглі столи («Українське культурне відродження», «Культурне багатство України», «Історично-культурна спадщина України: проблеми та шляхи її збереження»). На заняттях з «Етико-релігійної толерантності в міжнародних екіпажах» викладачами було проведено лекції-візуалізації («Основні гіпотези та теорії виникнення релігій», «Релігійні уявлення Індії, Китаю та Японії» тощо), дискусії («Релігія як чинник, що об'єднує у мультикультурному екіпажі», «Сучасний світ – калейдоскоп культур і релігій»), змагання команд курсантів за Веб-квестом з тем «Релігії світу» і «Релігії України». Було впроваджено розроблений елективний курс «Міжкультурне спілкування майбутніх судноводіїв», у процесі якого було проведено лекції-візуалізації («Поняття міжкультурного спілкування в «глобальному суспільстві»», «Ефективне міжкультурне спілкування: стратегії порозуміння», «Культура та її символи»), дискусії («Міжкультурний діалог: як не втратити власну культурну ідентичність у мультикультурному та багатонаціональному екіпажі?», «Зрив політики расизму або життя у межах «білизни», «Культура – стиль життя всього суспільства»), круглі столи («Культурний плюралізм: що це таке та чи існує він насправді?»), тренінги («Впевненість, підтримка, довіра»), кейс-стаді (Одного разу на камбузі), захист рефератів у формі Microsoft Power

Point («Українські цінності», «Багатства української нації», «Українська культура – відображення»), рольові ігри («Егоїзм – не наш девіз», «Гармонія»), Веб-квести «Ставлення до категорії часу та відповідальності різних культур», кросворди, вікторина «Національні загадки» тощо.

Другий етап – практико-зорієнтований – мав за мету сформувати вміння та навички майбутніх судноводіїв спілкуватися англійською мовою у процесі міжкультурного спілкування, обирати адекватні комунікативні стратегії, попереджати конфлікти та комунікативні невдачі під час вирішення професійних завдань і здійснення міжособистісного спілкування у багатонаціональному і мультикультурному екіпажах, а також стимулювати пізнавальний інтерес майбутніх судноводіїв до здійснення міжкультурного спілкування. Зокрема, у межах елективного курсу «Міжкультурне спілкування майбутніх судноводіїв» було проведено дискусії («Спрямованість «Моя культура найкраща»: як з цим боротись і чи треба?», «Успішний судноводій – той, кого поважають у міжкультурному екіпажі: як ним стати?», «Global English is the end to the English language?»), майстер-класи («Стратегія неконфліктної поведінки», «Tips for successful cross-cultural communication in multicultural crew»), дебати («Головні риси характеру майбутнього судноводія для ефективного міжкультурного діалогу»), тренінги («Національні кордони – не перепони для судноводіїв», «Language as a powerful means of communication»), круглі столи («Скільки мов я знаю, стільки разів я людина»).

На цьому етапі реалізовано другу педагогічну умову *«наявність позитивної мотивації майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування для досягнення успіху комунікації з представниками різних культур та етносів»*, що була спрямована на стимулювання зацікавленості майбутніх судноводіїв у міжкультурному спілкуванні, оволодінні ними вміннями і навичками міжкультурного спілкування за

допомогою запитальників («Знайомство із собою у міжкультурному спілкуванні») з подальшими мотиваційними бесідами («Здійснювати підтримку», «Культура народу через культуру особистості»), таких вправ, як «Розуміння себе», «Помічники та перепони», «Міжкультурна допомога», написання курсантами рефлексійних есе-роздумів з тем «Як досягти мети комунікації у міжкультурному екіпажі», «Повага та розуміння на борту як складник успіху міжкультурної взаємодії», «Дружна атмосфера у багатонаціональному та мультикультурному екіпажах та шляхи її створення».

Третій етап – практико-конструктивний – передбачав активізацію вмінь майбутніх судноводіїв здійснювати міжкультурне спілкування шляхом вибору певного стилю комунікативної поведінки, стимулювання прояву доброзичливості і толерантності у спілкуванні з представниками різних етносів та культур, формування здатності майбутніх судноводіїв до адекватної самокритики і самооцінки комунікативної поведінки у процесі міжкультурного спілкування. Було реалізовано третю педагогічну умову *«активізація ролі викладача-фасилітатора як суб'єкта освітнього процесу»*, що було здійснено засобом педагогічної фасилітації усіх викладачів соціально-гуманітарних та практико-зорієнтованих дисциплін, які були задіяні у формувальному етапі експерименту шляхом організації і проведення бесід, дискусій, дебатів, індивідуальних та групових консультацій, а також надання ними допомоги майбутнім судноводіям в аудиторній, дистанційній та самостійній роботі. Фасилітаційна діяльність викладачів полягала у створенні особливого мікроклімату доброзичливості у процесі навчання, розвитку особистості курсантів, побудові діалогу між ними та викладачами, навчанні на принципах партнерства та рівноправності, що сприяло усталеній мотивації курсантів, кращому засвоєнню ними знань, виробленню навичок та вмінь міжкультурного спілкування. У межах елективного спецкурсу

«Міжкультурне спілкування майбутніх судноводіїв» майбутні судноводії писали рефлексивні есе у вигляді презентації Microsoft Power Point «Мої слабкі та сильні сторони в міжкультурному спілкуванні», «Чи знаю я, що таке емпатія і як її культивувати?», «Толерантність – вроджена чи набута риса?»; було проведено бесіди («Раціональне та емоційне», «Культурні «мости» у міжкультурному спілкуванні», «Дебати або діалог», «Гнучкість мислення» тощо), застосовувались «мозкові штурми» («Теми для розмови»), рольові ігри («Перша зустріч», «Коротка розмова», «Подолання негативної поведінки»), вправи («Раціональне, емоційне та інтуїтивне», «Що б ви зробили?», «Як би я це сказав?», «Побудова культурних мостів у спілкуванні», «Хтось мене чує?», «Мое правило – твоє правило», «Культура як підприємство», «Командне спілкування» тощо), метод «Підведення підсумків» тощо.

По завершенні формувального етапу експерименту було проведено контрольний зріз щодо визначення рівнів підготовленості майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ, який засвідчив дієвість застосованих методів, форм і засобів підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування засобами ІКТ на теоретико-інтеграційному, практико-зорієнтованому та практико-конструктивному етапах.

Література:

1. Baylon A., Santos V. The Challenges in Philippine Maritime Education and Training. *International Journal of Innovative Interdisciplinary Research*. URL:<https://www.semanticscholar.org/paper/The-Challenges-in-Philippine-Maritime-Education-and-Baylon-Ma/7ebd0dc3be79f02eab5ec7a7c1ca4da003099ad4> (Last accessed: 23.03.2020).

2. Cole C. The impact of Multicultural and Multilingual Crew on Maritime Communication. *Maritime English Workshop (WOME 10)*. Croatia, 1999. 3 p.
3. Horck J. Meeting diversities in maritime education. A blend from World Maritime Universities. Doctoral Thesis. Malmö, 2010. 278 p.
4. Pyne R., Koester T. Methods and Means for Analysis of Crew Communication in the Maritime Domain. URL:https://www.he-alert.org/filemanager/root/_0605/HE0640.pdf (Last accessed: 23.03.2020).
5. Theotokas I., Progoulaki M. Cultural diversity, manning strategies and management practices in Greek shipping. *Maritime Policy & Management*. URL:https://www.researchgate.net/publication/248989125_Cultural_diversity_manning_strategies_and_management_practices_in_Greek_shipping (Last accessed: 23.03.2020).

МАЙБУТНІ ВИКЛАДАЧІ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Гродзь Н. М.,

аспірантка кафедри педагогіки та інноваційної освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Криштанович М. Ф.,

доктор наук з державного управління, професор,

професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

Розвиток системи освіти України значною мірою залежить від якості професійної підготовки педагогічних кадрів, де педагоги повинні

володіти високим рівнем професійної компетентності, що ґрунтується на новітніх досягненнях психолого-педагогічної науки, здатності застосовувати наукові надбання на практиці.

Що ж до українських реформ в освіті, то спостерігаємо загальні проблеми починаючи від підготовки педагогів і закінчуючи змінами у теперішній Новій Українській Школі. Сьогодні, назрів процес глибокої трансформації системи освіти України від режиму її закритого пострадянського функціонування до розвитку в глобальному конкурентному просторі.

У сьогоднішніх умовах, органи управління освітою, у першу чергу центральний орган – Міністерство освіти і науки України, приймають необхідні рішення щодо зміни освітнього законодавства, вдосконалюють структуру освітніх закладів, враховуючи нові вимоги до якості змісту освіти, демографічні та міграційні процеси.

Система освіти України, як і кожна суспільно-економічна система, базується на трьох основних складниках: інституційна складова, це перш за все, нормативно-правове забезпечення; мережа закладів освіти, органи управління у сфері освіти, інші учасники освітньої діяльності, які забезпечують функціонування системи; механізми та інструментарій регулювання відносин між всіма зацікавленими сторонами.

Таким чином держава бере на себе відповідальність за створення умов для розвитку суб'єктів освітньої діяльності, що надають фахові освітні послуги, заохочує громадян до здобуття усіх видів освіти.

Сьогодні ключовою складовою освітнього реформування є запуск у вересні 2018 року Нової української школи. Прямо чи побічно, проблема імплементації Нової української школи стосується також питань розвитку дошкільної освіти, професійної (професійно-технічної) освіти, позашкільної освіти, підготовки та підвищення кваліфікації вчителів у закладах вищої освіти [1].

Педагогічні працівники є основними учасниками освітнього процесу, на них покладається величезна відповідальність у формуванні сучасної особистості та створенні передумов щодо її успішності в умовах стрімкого розвитку інноваційно-інформаційного суспільства та формування практичних знань.

Закон України «Про освіту», прийнятий 5 вересня 2017 року, пропонує фундаментально новий підхід до розвитку педагога і його педагогічної свободи. Зокрема, сформульовано нові засади підвищення кваліфікації вчителів: загальна кількість годин на підвищення кваліфікації протягом п'яти років має становити не менше 150 годин. Учитель може самостійно вирішувати, яку кількість годин із цього обсягу він використовуватиме для навчання щороку, де саме підвищуватиме свою кваліфікацію. Держава з коштів спеціальної освітньої субвенції, а також місцеві органи влади оплачуватимуть педагогові підвищення кваліфікації, навіть за умови, що курси вибрані ним платні.

Закон також стимулюватиме викладачів та вчителів опанувати новими методиками і технологіями навчання через зовнішню незалежну сертифікацію. Ті, хто її пройшов, отримають надбавку до заробітної плати – 20 %. Наприклад, у 2017/2018 н. р. в освітньому процесі було задіяно 612 882 педагогічних працівника – це дуже потужний корпус. Зокрема, у закладах дошкільної освіти працювало 137 928 осіб; у закладах загальної середньої освіти – 437 471; у закладах професійної (професійно-технічної) освіти – 37 483. Спостерігаємо тенденцію щодо зниження кількості педагогічних працівників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, що передусім пов'язано зі скороченням кількості самих закладів. Також, у порівнянні з 2014 р. зменшилася загальна кількість педагогів у закладах загальної середньої освіти на 12 199 осіб [2]. У закладах дошкільної освіти кількість педагогічних працівників збільшилася. Це пов'язано з розширенням її мережі та збільшенням кількості дітей.

МОН України у 2018 р. значну увагу приділило розробці Концепції розвитку педагогічної освіти, тобто: вдосконалення системи педагогічної освіти для створення бази підготовки педагогічних працівників нової генерації, створення умов для залучення до педагогічної діяльності фахівців інших професій та забезпечення умов для становлення і розвитку сучасних альтернативних моделей безперервного професійного та особистісного розвитку педагогів, які, у тому числі, стануть ключовою умовою впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (наказ МОН України «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти» від 16.07.2018 № 776) [3]. Відповідно до Концепції реформування педагогічної освіти передбачає планування заходів за напрямками:

- розроблення сучасної моделі педагогічної професії в контексті потреб суспільства, перспектив розвитку національної економіки та глобальних технологічних змін;
- трансформація вищої та фахової освіти за педагогічними спеціальностями;
- визначення перспективних шляхів безперервного професійного розвитку та підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Статистика показує, що максимальна можлива кількість випускників ЗВО України, які через 6 років зможуть працювати у наших школах, це 346 учителів математики та 109 учителів фізики. Це звичайно може негативно вплинути на реформу Нової української школи.

Оскільки, освіта створює не тільки економічну але і інформаційну безпеку, це відповідно встановлює і конкурентоздатність в державі, зокрема в Україні 62 % вчителів ЗЗСО – це люди за 40 років, і тільки 16 % – нажаль, вчителі віком до 30 років. Маємо надію, що реформування підготовки кадрів та самого освітнього процесу у нашій державі призведе

до підвищення якості української освіти й конкурентоспроможності наших випускників на світовому ринку праці.

Література:

1. Старша школа зарубіжжя: організація та зміст освіти / За ред. О. І. Локшиної // – К.: СПД Богданова А. М., 2006. – 232 с.
2. Освіта в Україні: базові індикатори. Міністерство освіти та науки України. / Інформаційно-статистичний бюлетень / ДНУ «Інститут освітньої аналітики» // 2018 р.
3. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти, наказ МОН України від 16.07.2018 № 776.

**APPLICATION OF TECHNOLOGY OF CRITICAL THINKING
FORMATION IN THE FUTURE TEACHER'S INTEGRATED
PROFESSIONAL TRAINING**

Olendr T. M.,

*Candidate of Pedagogical Sciences, Docent,
Associate Professor of the Department of Foreign Languages
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Palamarchuk L. M.,

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Lecturer of the Department of Pedagogy and
Methodology of Primary and Preschool Education
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Current realities and trends in the training of pedagogical specialists put forward new demands to such training. Competitiveness at the labour market is determined not only by the future teacher's level of knowledge, but also by his professionally significant personal qualities, pedagogical abilities and competences that meet the professional standard of the teacher. The undergraduate student should be able to develop the following skills: to solve pedagogical problems, to evaluate the problems that may arise in professional activity critically and find the ways to solve them, to analyze facts and to verify them in order to evaluate what is happening objectively. Thus, it is necessary to form critical thinking, the ability to see main things, the ability to avoid external influence and call in question outdated concepts, views, thoughts during the future specialists' training.

Since all the pedagogical activity can be presented as a series of communicative tasks that determine the organization of pedagogical interaction [1, p. 81] and they are its instrumental components, the success of solving these tasks is determined by the level of teacher's critical thinking and his level of speaking as a primary means of communication and communicative influence.

We consider the future teacher's critical thinking to be the kind of thinking and evaluation activity, which is manifested in the special skills that are formed in the process of professional communicative training necessary for solving of professional pedagogical tasks. Critical thinking is interpreted as the process which mostly begins with the problem statement, continues with the search and comprehension of information, and ends with the decision on the problem [2]. This technology does not imply a certain precisely determined algorithm of teacher's actions, as far as it is conditioned by the peculiarities of the development of each individual. However, it involves particular structural stages: **Challenge – Comprehension – Reflection.**

The teacher's task in the formation of student's critical thinking is to create tasks and exercises that will meet certain major stages of technology, and

also contain professional tasks that need to be solved. Since the curricula of pedagogical higher education institutions do not provide a specific course in the formation of future teachers' critical thinking, it is advisable to introduce this technology on the basis of those courses that form the communicative competence of the future teacher, because one of their key tasks is to develop skills of communication, professional speaking practice, ability to solve communicative tasks during pedagogical interaction, which cannot be accomplished without the formed critical thinking.

The students of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University become directly acquainted with the content and methods of application of the technology of critical thinking formation during attending the course "Educational Technologies". In addition, during its studying our goal is to form the future teacher's professional communicative competence which is conditioned by the course curriculum. Considering international tendencies in reforming higher vocational education, it should be noted that the integration of native and foreign languages into the future teachers' professional communicative training is becoming an important pedagogical condition for ensuring the quality of educational process. Since "Foreign Language" is the course that does not have its own content filling, it is easily integrated with any other course and thus becomes a means of its learning. At the same time, scientists emphasize the increasing relevance of learning the foreign language not only to solve educational, but also specific life and professional problems, which is inherent in integrated training methods [3, p. 106].

We introduced the system of integrated classes for the third year students of the faculty of physics and mathematics at Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University during the academic year 2019-2020. The goal of such classes was to show our students the possibility and expedience of combining knowledge, skills and competences which they

acquired while studying two courses “Educational Technologies” and “Foreign Language”) to form their critical thinking.

We developed a system of situations, problems, exercises and games in which methods for critical thinking formation were used. Future teachers were able to master skills of reasoning, proving their position or refuting the opponent’s opinion. They also learnt how to use the techniques of criticism and self-criticism in their native and foreign languages, and participated in discussions on professional topics.

Besides, we created a diagnostic system that allows us to determine the level of future teachers’ critical thinking at the stages of technology application. We also introduced an interdisciplinary method of forming students’ critical thinking while studying two courses “Educational Technologies” and “Foreign Language”, which includes specific organization of educational process based on the involvement of students in active cognitive activity and the development of a complex of tasks focused on the formation of critical thinking skills.

The system of integrated classes using the technology of future teachers’ critical thinking formation opened the possibility to develop their ability to ask questions, to single out the most important things, to establish causative relationship and to come to conclusions in both languages native and foreign. According to the results of our research the system of integrated classes also helped to develop the ability to argue in favor of one's position, to defend one's own opinion, to be tolerant in persuading the opponent. In addition, students were able to evaluate the possibility of integrated communicative training, which ensures the integrity and systematic perception of vocational training skills on the whole.

Література:

1. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении : книга для учителя / В. А. Кан-Калик. М. Просвещение, 1987. 190 с.
2. Макаренко В. М. Як опанувати технологію формування критичного мислення / В. М. Макаренко, О. О. Туманцова. Х. : Вид група «Основа» : «Тріада +», 2008. С. 13.
3. Міркович І. Л. Інтегроване навчання іноземних мов як педагогічна проблема. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка. Тернопіль, 2014. № 4. С. 105-110.

ОРГАНІЗАЦІЯ І РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ

Ходаковська О. О.,

викладач циклової комісії фундаментальних дисциплін

Черкаський державний бізнес-коледж

м. Черкаси, Україна

Наповнення процесу навчання особистісним смислом і значущістю в усіх ланках освіти виступає одним із пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти в Україні. Для реалізації поставлених завдань необхідними є побудова відкритої особистісної взаємодії у ході навчання, забезпечення умов для особистісного розвитку тих, хто навчається, розкриття їх здібностей, створення умов для розуміння себе, становлення суб'єктності учнів. Це передбачає звертання до суб'єктивних проявів особистості та розуміння її внутрішнього світу. Найголовнішим у забезпеченні особистісно орієнтованого навчання є

багатоваріантність методик, уміння організувати навчання одночасно на різних рівнях складності, утвердження всіма засобами цінності й гідності особистості кожного учасника навчального процесу [1].

У сучасному світі знання стають все більш доступними для тих, хто хоче оволодіти ними, тому переосмислюється самоцінність знань. Натомість зростає роль умінь добувати, переробляти інформацію, одержану з різних джерел, застосовувати її для індивідуального розвитку і самовдосконалення людини. Це зумовлює зменшення питомої ваги готової інформації, зміну співвідношення між структурними елементами змісту на користь засвоєння учнями способів пізнання, набуття особистого досвіду творчої діяльності, посилення світоглядного компонента змісту. Відтак по-новому треба підходити до побудови різноманітних систем завдань, призначених для самостійного опрацювання учнями. Особливо гостро ця проблема постає в організації доповняльного навчання математики учнів при вищому закладі освіти.

Під час реформування освіти велике значення має вдосконалення та урізноманітнення засобів отримання знань. Одним із таких засобів є отримання позашкільної математичної освіти. Головною метою позашкільної математичної освіти є формування в школярів інтересу до математики, до самостійного пізнавального процесу, а також розвиток математичних здібностей і різних видів мислення учнів, тобто забезпечення належного рівня загальної математичної освіти. Крім того, позашкільна освіта допомагає у виборі професії [2].

Зміст завдань у заочній школі має сприяти розвитку інтересу до математики, переходу до ґрунтовного її вивчення. Кожне завдання мусить «провокувати» учнівські роздуми та сприяти розкриттю творчої особистості.

Основними принципами організації навчання в заочних студіях є:

- відбір тем на базі шкільного курсу;

- взаємозв'язок курсу з іншими шкільними предметами;
- широке застосування евристичних прийомів розв'язування задач;
- багаторівневність.

З метою вдосконалення математичної підготовки учнів навчальних закладів, сприяння математичному розвитку учнівської молоді й особливо тих учнів, які мешкають у місцевості, віддаленій від обласного центру створюються заочні математичні студії. Навчання учнів певного класу здійснюється протягом навчального року. За цей період передбачається від 5 до 10 так званих звітних заочних засідань.

До кожного засідання учасникам пропонується виконати комплексне контрольне завдання, що стосується тих розділів математики, які вони тепер вивчають у школі та опановували раніше. Зокрема, до комплексних контрольних завдань для учнів 11 класу включено запитання, вправи і задачі, що стосуються програмових тем курсів алгебри і початків аналізу та геометрії 11 класу, а також навчального матеріалу з відповідних курсів 10 класу та курсу математики основної школи.

Виконана учнями письмова робота, яку вони надсилають на перевірку до вищого навчального закладу, вважається їхнім виступом на засіданні Студії.

У кожному комплексному контрольному завданні перший розділ має назву «Повторюю». Виконуючи вправи з цього розділу, учням треба пригадати (знайти у підручниках, довідниках тощо) та записати вказані формулювання, співвідношення, правила. Створений у такий спосіб власний довідник знадобиться їм для успішного виконання завдань з інших розділів комплексного завдання.

У другому розділі за назвою «Тренуюсь» розміщено тести, які допоможуть учням відновити свої навички й уміння із зазначеної теми. У

звіті щодо виконання цього завдання треба вказати лише коди правильних відповідей.

Третій розділ комплексного контрольного завдання має назву «Перевіряю інших». Тут містяться задачі з розв'язуванням. Однак наведені розв'язання можуть бути й неправильними. Учні необхідно з'ясувати, в яких вправах допущено помилки та які саме. Ось це і треба вказати у звіті [3].

У четвертому розділі, що має назву «Перевіряю себе», пропонуються групи задач трьох рівнів складності. Простіші задачі включено до групи А, більш високого рівня складності – до групи Б, а найскладніші – до групи В. У звіті необхідно подати розв'язання всіх задач з повним обґрунтуванням.

Для організації заочного навчання учнів у Студіях розробляються відповідні навчальні посібники.

Література:

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник / Інститут змісту і методів навчання. – К., 1998. – 204 с.
2. Васьков Ю. В. Педагогічні теорії, технології, досвід (дидактичний аспект). – Х.: Скорпіон, 2000.
3. Антоненко М. І., Ігнатенко М. Я. Математичні помилки учнів та їх попередження. – Чернігів: ЧДПІ, 1991. – 75 с.

МЕНЕДЖМЕНТ ТА МАРКЕТИНГ

УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНИМИ РИЗИКАМИ: РОЛЬ МАРКЕТИНГОВИХ ДЕТЕРМІНАНТ

Коробець О. М.,

провідний фахівець кафедри маркетингу

Сумський державний університет

м. Суми, Україна

Ризик є неминучим та супутнім чинником діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. Він є важливою складовою частиною теорії і практики управління.

Аналіз досліджень [1, 2, 3], присвячених проблемам ризику, показує, що на сьогодні ще не сформовано єдиного підходу до визначення сутності ризику. Визначено, що ризик є багатограним та комплексним явищем, яке ще не досліджено у повній мірі з практичної точки зору. Саме це обумовлює можливість існування кількох визначень ризику.

На основі систематизації підходів до визначення сутності дефініції ризик можна виокремити наступні характеристики ризикової ситуації:

- наявність невизначеності;
- наявність достовірної та повноцінної інформації;
- наявність альтернативних варіантів;
- ймовірність виникнення збитків;
- ймовірність отримання додаткового прибутку (при розгляді екологічних ризиків не використовується).

Основною характерною передумовою виникнення ризику є невизначеність. Під невизначеністю розуміють відсутність, неповноту,

недостатність інформації про об'єкт, процес, явище чи невпевненість у достовірності інформації. В умовах сучасної ринкової економіки існує безліч джерел виникнення невизначеності для різних суб'єктів господарювання [4, 5].

Діяльність економічних систем завжди пов'язана з невизначеністю. Це зумовлено тим, що при реалізації своєї діяльності підприємства залежать від цілого ряду показників, які можна згрупувати у вигляді схеми невизначеностей, представленої на рис. 1. Без урахування цього фактору не можливий ефективний позитивний розвиток підприємства.

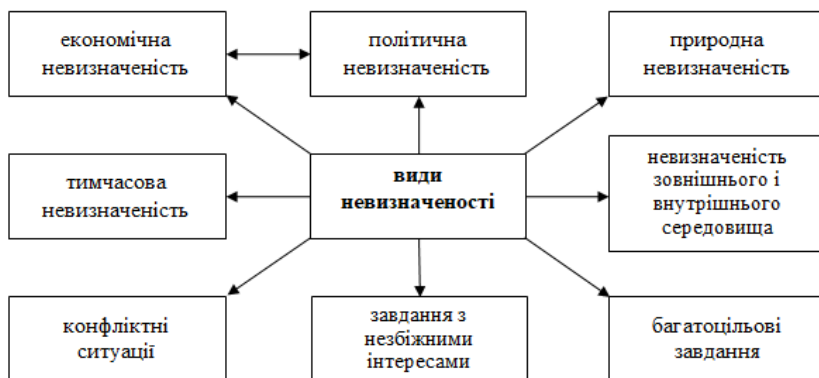

Рис. 1. Схема взаємодії невизначеностей економічної системи

Діяльність підприємств постійно ускладнюється – модернізуються виробничі потужності та удосконалюються технології. У зв'язку з цим збільшується і різноманіття можливих джерел небезпек та наслідків завданої шкоди. При цьому тимчасова невизначеність, конфліктні ситуації та багатоцільові завдання вимагають застосування, поряд із традиційними інструментами управління ризиками, врахування маркетингових детермінант [6]. Так, наприклад, нівелювання ризиків в наслідок конфліктних ситуацій та тимчасової невизначеності можливе за рахунок

наявної дієвої системи комунікації з основними стейкхолдерами підприємствам. При цьому доцільно використовувати мережеву комунікативну систему взаємодії використовуючи новітні цифрові канали.

Слід відмітити, що процес прийняття рішень є центральною ланкою системи управління ризиками. Відповідно рішення щодо мінімізації ризиків викликаних наявністю багатоцільових завдань повинно прийматись на основі проведеного ґрунтового маркетингового дослідження ринку.

У даному аспекті характерно виділити два типи рішень [7]:

- алгоритмізовані рішення – рішення з чітко визначеними послідовністю, термінами виконання складових дій і певною відповідальністю за їх виконання;
- розмиті рішення – погано структуровані за переліком дій або термінами виконання рішення, в яких не сформовано однозначний розподіл обов'язків і відповідальності за їх реалізацію.

Формування алгоритмів прийняття рішень, щодо екологічних ризиків підприємства, сприяє забезпеченню достатнього організаційного рівня якості управління та дає змогу зменшити роль чинників, які формують сучасні ринкові умови розвитку економіки. Але при цьому, слід враховувати той факт, що конкретний алгоритм прийняття рішень буде відрізнятися для вирішення різних проблем. Тому застосування нових підходів до управління ризиками з урахуванням маркетингових детермінант на сьогодні є важливою умовою забезпечення ефективної діяльності підприємств.

Фінансування. Дослідження фінансувалось грантом Міністерства освіти і науки України (№0117U003932).

Література:

1. Ellis, B. J., Figueredo, A. J., Brumbach, B. H., Schlomer, G. L. (2009). Fundamental dimensions of environmental risk. *Human Nature*, 20 (2), 204-268.
2. Sharfman, M. P., Fernando, C. S. (2008). Environmental risk management and the cost of capital. *Strategic management journal*, 29 (6), 569-592.
3. Xu, M., Cui, Y., Hu, M., Xu, X., Zhang, Z., Liang, S., & Qu, S. (2019). Supply chain sustainability risk and assessment. *Journal of cleaner production*, 225, 857-867.
4. Pimonenko, T., Lyulyov, O., Liulova, L. (2018). Marketing instruments to promote green investment: declining greenwashing. *Economic scope*, (140), 204-213.
5. Смолінська, Н. В. (2011). Методичні підходи до оцінювання рівня інноваційної спроможності підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, (4 (1)), 215-221.
6. Lamboglia, R., Paolone, F., Mancini, D. (2019). Determinants of the implementation of environmental risk indicators: Empirical evidence from the Italian manufacturing context. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 26 (2), 307-316.
7. Хандій, О. О. (2012). Антикризові інструменти управління підприємством: практичні аспекти реалізації. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, (4), 186-192.

ЖУРНАЛІСТИКА

ПОНЯТТЯ «МАЛОРОСІЯ» В РОСІЙСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРІ (ПОЧ. 2020 Р.)

Доценко М. В.,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри журналістики

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

Кузик В. Р.,

студент факультету інформаційних і прикладних технологій

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

Дослідницьке висвітлення теми напруги між українством і Росією має довгу історію [8; 9], разом із науковим несе просвітницьке і захисне призначення задля забезпечення територіальної цілісності, державності, збереження культурної самобутності, що з новою силою стало проблемним полем у період збройної й інформаційної агресії від 2014 року на Сході України. Історія видавничої справи [12], соціокультурний компонент медіапростору [5; 7], – питання, розглянуті через призму відношень між Україною та Росією в межах галузі соціальних комунікацій. Зокрема, було проведено аналіз явища культурної експропріації та геополітичних маніпуляцій в російському медіапросторі, який виявив масив медійних історичних фейків (ототожнення українського історичного досвіду та територій із поняттям «російський») [5].

Аналіз російського медіапросторі на побутування номінації «Малоросія» від початку 2020 року дає ключ до розуміння стратегічного зацікавлення країни-агресора.

Широкий резонанс спричинила теза італійського ведучого Флавіо Інсінна, який в ефірі телеканалу RAI наголосив: *«Малороссия – это второе название Украины»* [11].

У російських медіа з'явилися матеріали на підтримку цієї заяви: історичні довідки без посилання на джерела: *«Во времена Российской империи термин «Малороссия» относился ко всем землям современной Украины и никогда не воспринимался ее жителями как оскорбление. Да он и не мог так восприниматься в силу своей исторической природы»* [4]. Крім того, ситуацію, що виникла, обумовлюють політичним контекстом: *«На Украине после смены власти в 2014 году к названию «Малороссия» относятся крайне резко. Так, в свою предвыборную кампанию в 2019 году Петр Порошенко обратился к жителям страны с просьбой не допустить «превращения Украины в Малороссию»* [4]; *«В то же время с идеей о создании Малороссии выступали в ДНР, однако в Кремле это назвали личной инициативой на тот момент главы Донецкой народной республики Александра Захарченко»* [4].

Надані українською стороною коментарі щодо інциденту зазнають у російських медіа модальної деформації, що порушує журналістський стандарт відділенню фактів від суджень і коментарів: *«Украинскому послу Евгению Перельгину и украинской журналистке Марианне Сороневич должно быть стыдно за незнание собственной истории.* [11]; *«Поводом для этого стал эфир от 26 января, в котором Незалежная упоминалась вместе с Россией»* [11]; *«На беду господина Инсинны, эфир увидела украинская журналистка Марианна Сороневич, которая пришла в негодование»* [11]; *«Телеканал RAI решил, что связываться с представителями «оскорбленной» нации себе дороже, и*

пошел навстречу. Флавио Инсинна в эфире назвал случившееся «непреднамеренной ошибкой», передал привет послу и народу Украины, на чем итальянская сторона сочла инцидент исчерпанным» [11].

Російська сторона виявляє скепсис щодо самоназви, самозахисту і волевиявлення українців, а також рішучість у впливі і нав'язування вигідних у веденні інформаційної війни конструктів.

З історичної точки зору варто зауважити, що поняття «Малоросія» штучно розширилося російськими медіа, адже ця номінація стосувалася Західних українських земель, які не підпорядковувались Москві. М. Грушевський наголошував, що «Мала Русь» – це Галицько-Волинське князівство, після падіння і входження у склад Польщі якого назва зникає. Проте в політиці Росії простежується тенденція до поступового та примусового нав'язування «Малоросії» для позначення українців [3].

Для порівняння важливості назви згадаймо номінацію «Московія», якою активно послуговуються національно-патріотичні кола України, також використовуючи історичну аргументацію, проте така риторика Росією сприймається вороже і трактується як «фейкова» [6].

«Малоросія» постає й в інших контекстах російського медіапростору: *«Но невозможно на такой ненависти строить будущее Киевской Руси и так называемой Украины. Многие не понимают, что Украина – это Малороссия. Украина – кого край. Это последствия унитарства и большевизма», – сказал владыка Амфилохий» [10].* ЗМІ поширюють інформацію, за якою «Малоросія» це топонім первинніший і визначальніший за назву «Україну», існування якої піддається сумніву, а сама номінація – безгрунтова і немотивована. Окреслена владикою Амфілохієм ідея спадкоємності передбачає існування єдиного народу – імперсько-радянської міфологеми про братність українців, росіян і

білорусів. Читач замість історичної аргументації отримує продукт пропаганди.

Наведемо цитати президента Владіміра Путіна (2020 рік), що стосуються України: *«Українцями називали людей, которые жили на рубежах Российского государства. Украинцы были во Пскове, украинцами называли тех, которые защищали с юга от набегов крымского хана. На Урале. Кругом были украинцы»* [2], що знову ж таки нівелює існування топоніма «Україна» як назви держави. Як і в попередньому прикладі, відзначимо заміну аргументації «авторитетом» мовця. Для українства є небезпечним є наполягання на твердженні, що «Україна» пов'язана зі словом «окраїна», а саме «окраїна Росії».

Зрештою, у російському медіапросторі від початку 2020 року з'явилися і точки зору щодо доцільності перейменування України: *«Практически все украинские политики, которые проводили русофобскую политику, были русскоговорящие и в быту, и на политическом уровне многие из них учили украинский язык, и то – плохо, в процессе занятия активной политической деятельностью. Поэтому, если бы всё было действительно так просто: переименовал государство из Украины в Малороссию – и всё, и наступило всеобщее счастье», – добавил эксперт»* [1].

Отже, від початку 2020 року в російському медіапросторі поняття «Малоросія» постає як актуальна історично визначена нейтральна номінація; пріоритетна і змістовніша порівняно з топонімом «Україна», можлива для заміщення останнього. Проведений аналіз засвідчує сильний смисловий потенціал «Малоросії» (нехай і штучний) для продовження інформаційної війни з Україною, функціонування «Малоросії» як продукту пропаганди. Впроваджується новий сенс, а саме перейменування України, прибирання цієї назви як штучної й

неактуальної, на користь чого наводяться історичний дискурс, світова відомість, точка зору релігійних діячів, інформація від експертів.

Література:

1. Гладков В. Ростислав Ищенко: Переименовать Украину в Малороссию недостаточно. 09.02.2020. URL: <https://www.politnavigator.net/rostislav-ishhenko-pereimenovat-ukrainu-v-malorossiyyu-nedostatochno.html>
2. Голубева А., Хоменко С. Путин назвал русских и украинцев одним народом. Историки объясняют, так ли это. 21.02.2020. URL: <https://www.bbc.com/russian/features-51590880>
3. Грушевський М. С. Велика, Мала і Біла Русь. Український історичний журнал. 1991. № 2. С. 77-85.
4. Гурьянов С. На популярном итальянском телешоу Украину назвали Малороссией. 27.01.2020. URL: <https://vz.ru/news/2020/1/27/1020502.html>
5. Доценко М. В. Культурна експропріація і геополітичні маніпуляції в російському медіадискурсі. Вісник Львівського університету. Серія Журналістика. 2020. Випуск 47. С.99-108.
6. Кидель А. Маразм крепчает: Россия или Московия? (Еженедельник 2000, Украина). 23.02.2016. URL: https://inosmi.ru/country_ukraine/20160223/235506809.html
7. Козир Ю. А. Соціокультурні смисли концептуальної моделі Україна-Росія в масмедійному контенті [Текст] : автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.01, Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Дніпропетровськ, 2015. 19 с.
8. Огієнко І. Історія української культури: коротка історія культурного життя українського народу. Товариство «Волинь». 2012. 272 с.
9. Огієнко І. І. Українська церква. Нариси з історії Української православної церкви. Центр навчальної літератури. 2019. 286 с.

10. Острякова Е. Черногорский митрополит: Украина – это Малороссия, последствия униатства и большевизма. 19.02.2020. URL: <https://www.politnavigator.net/chernogorskijj-mitropolit-ukraina-ehto-malorossiya-posledstviya-uniatstva-i-bolshevizma.html>
11. Сидорчик А. Двойка, господин посол. Почему «Малороссия» – второе название Украины. 30.01.2020. URL: https://aif.ru/society/history/dvoyka_gospodin_posol_pochemu_malorossiya_vtoroe_nazvanie_ukrainy
12. Тимошик М. С. Історія видавничої справи; Підручник. 2-ге вид., виправлене. К.; Наша культура і наука, 2007. 496 с.